

УДК 005.8:316.61

Цитування:

Казначесва Л. М. Міжнародна культурна співпраця: на прикладі реалізації соціокультурних проєктів. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2021. № 3. С. 22-26.

Kaznacheeva L. (2021). International cultural cooperation: on the example of the implementation of socio-cultural projects. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 3, 22-26 [in Ukrainian].

Казначесва Людмила Миколаївна,

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри івент-індустрій,

культурології та музеєзнавства

Рівненського державного гуманітарного

університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8896-2145>

Kaznacheeva1710@gmail.com

МІЖНАРОДНА КУЛЬТУРНА СПІВПРАЦЯ: НА ПРИКЛАДІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРОЄКТІВ

Метою статті є висвітлення міжнародної культурної співпраці на прикладі реалізації міжнародних соціокультурних проєктів та програм, ініційованих ЄС. **Методологія дослідження** полягає у застосуванні методів аналізу, спостереження, опису, що дозволяють дослідити та окреслити окремі аспекти міжнародної культурної співпраці на прикладі реалізації соціокультурних проєктів. **Наукова новизна.** У статті здійснено спробу узагальнити досвід реалізації важливих міжнародних культурних проєктів останніх років. **Висновки.** Україна є активним учасником реалізації міжнародних соціокультурних проєктів, що сприяє міжкультурній комунікації, утвердженню нашої країни в міжнародній культурній спільноті як європейської держави з багатими культурними традиціями, надійного партнера в розв'язанні сучасних проблем у галузі культури. У партнерстві із ЄС, за підтримки Британської Ради, Інституту Гете та інших міжнародних інституцій в Україні відбулися та продовжують реалізуватися заходи та програми в секторі культурних та креативних індустрій. Програми «Культура і креативність», «Дім Європи», проєкти «Креативної Європи», «Культурні мости», реалізовані упродовж 2014-2021 рр., сприяли встановленню діалогу у вітчизняному культурному секторі та ефективних зв'язків із культурними операторами та установами.

Ключові слова: міжнародна культурна співпраця, культурні програми та соціокультурні проєкти, сектор культурних та креативних індустрій, міжкультурна комунікація, культурне партнерство, культурний діалог.

Kaznacheeva Lyudmyla, Ph.D. in History, docent, Associate Professor of the Department of Event Industries, Cultural Studies and Museum Studies, Rivne State University of Humanities

International cultural cooperation: on the example of the implementation of socio-cultural projects

The purpose of the article is to highlight international cultural cooperation on the example of international sociocultural projects and programs initiated by the EU. **Methodology.** It consists of the application of methods of analysis, observation, description, which allow to explore and outline certain aspects of international cultural cooperation on the example of sociocultural project implementation. **Scientific Novelty.** The article attempts to summarize the experience of implementing important international cultural projects in recent years. **Conclusions.** In recent years, Ukraine is an active participant in international sociocultural projects that promote intercultural communication, the establishment of our country in the international cultural community as a European country with rich cultural traditions, a reliable partner in solving modern cultural problems. In partnership with the EU, with the support of the British Council, the Goethe Institute, and other international institutions, events, and programs in the cultural and creative industries sector have taken place and continue to be implemented in Ukraine. The programs «Culture and Creativity», «House of Europe», projects «Creative Europe», «Cultural Bridges», implemented during 2014-2021, facilitated the establishment of dialogue in the domestic cultural sector and effective relations with cultural operators and institutions.

Keywords: international cultural cooperation, cultural programs and socio-cultural projects, the sector of cultural and creative industries, intercultural communication, cultural partnership, cultural dialogue.

Актуальність теми дослідження. Основу життя світової спільноти поруч з економічними, соціальними, інформаційними чинниками визначає нині й міжнародне

культурне співробітництво. Розширення простору міжнародної співпраці у галузі культури забезпечує прогрес людства, відкриває нові напрями партнерства.

Зважаючи на це, впливові європейські країни створили мережі культурних інституцій, що мають на меті розвиток культурного партнерства та міжкультурної комунікації, підтримку творчої діяльності, розвиток креативних індустрій, створення цінностей у різних соціокультурних контекстах, іміджеву діяльність та ін. Україна, яка є членом багатьох міжнародних організацій, є учасницею різних міжнародних соціокультурних проєктів, реалізація яких сприяє розбудові міжнародних контактів на різних рівнях та в різних галузях культури. У втіленні сучасної культурної політики потужну підтримку Україні надають західні партнери, а ключовим ініціатором цього процесу є Європейський Союз.

Аналіз досліджень і публікацій. Основу джерельної бази складають офіційні сайти державних установ, вітчизняних та міжнародних культурних інституцій. На сайті Міністерства культури та інформаційної політики України та його попередників розміщується офіційна інформація щодо міжнародної співпраці, подаються анонси подій, публікації щодо проведених акцій та заходів [3; 4]. Інформація щодо функціонування міжнародних культурних інституцій – партнерів України – та реалізації культурних ініціатив міститься у вільному доступі в мережі інтернет на офіційних сторінках програм «Креативна Європа. Україна» [8], «Дім Європи» [12], «Культура і креативність» [10]. Важлива інформація щодо реалізації соціокультурних проєктів міститься також на офіційних сторінках партнерів України у сфері культурної співпраці – Британської Ради [7], Інституту Гете [11]. Теоретичне осмислення та практичне формування культурного простору сучасної України досліджено у монографії О.Гриценка [1]. Окремі аспекти міжнародної культурної співпраці висвітлено у наукових розвідках колективу авторів під орудою С.Здіорук [2].

Мета дослідження – висвітлення міжнародної культурної співпраці на прикладі реалізації міжнародних соціокультурних проєктів.

Виклад основного матеріалу. Після 2014 р. у соціокультурному просторі України відбулися істотні зміни, що стосувалися внутрішньополітичних процесів, як то забезпечення державної підтримки національного культурного продукту, формування цілісного інформаційно-культурного простору [1, 206]. Водночас і в міжнародній культурній співпраці відбулися

суттєві зрушення – 2014 р. було ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, яка стала ключовим документом та відкрила нову еру міжнародного співробітництва. Один з розділів документу (Глава 24, статті 437-440) був присвячений культурі та проголошував, що обидві сторони прагнуть сприяти співпраці у галузі культури з метою зміцнення взаєморозуміння та культурного обміну [5]. Документ відкрив шлях до реалізації багатьох міжнародних соціокультурних проєктів, і вже наступного року у рамках культурного співробітництва шести країн Східного партнерства було розпочато програму «Культура і креативність» [10]. Програма, що реалізовувалася упродовж 2015-2018 рр., була зосереджена на кількох основних сферах, включаючи управління проєктами, культурне лідерство та публічність, дослідження, просування культурних продуктів, фандрайзинг, культурну журналістику та комунікації. Заплановані та проведені заходи включали в себе семінари, інтенсивне навчання, онлайн-освітні майданчики, навчальні поїздки, налагодження партнерських стосунків між державними та приватними культурними інституціями, урядовцями та громадянським суспільством [10].

Паралельно з цим 2016 р. Україна приєдналася до «Креативної Європи» – рамкової програми Європейської комісії. Метою програми, до якої входить 41 країна, є підтримка європейських проєктів, спрямованих на розвиток культурних та креативних індустрій, підвищення конкурентоспроможності аудіовізуальних продуктів, забезпечення промоції, сприяння та захист культурного та мовного різноманіття [8]. Програма «Креативна Європа» складалася з підпрограм «Культура», «Медіа» та «Міжсекторальна співпраця», кожна з яких мала свою мету та бюджет. Список вітчизняних соціокультурних проєктів, що отримали підтримку цієї програми, чималий. Це кінофестиваль «Молодість» (2019 р.), переклад десятків українських книг на мови світу та ін. Наразі, з огляду на ситуацію із COVID-19, події, організовані Національним бюро «Креативна Європа» в Україні, перейшли в онлайн-режим (приміром, Одеський міжнародний кінофестиваль, вересень 2020 р.). Наприкінці 2020 р. у кооперації з British Council Ukraine та програмою «Дім Європи» був проведений міжнародний онлайн-форум-фестиваль Arts Access, присвячений питанням інклюзії у мистецтві. На триденній онлайн-платформі

Arts Access та у соціальних мережах глядачі мали змогу переглядати виступи українських та європейських художників, а також брали участь у панельних дискусіях та інтерв'ю щодо доступності мистецтва.

Нещодавно Національним бюро програми «Креативна Європа» в Україні був проведений безкоштовний онлайн-семінар щодо участі у програмі I-Portunus. Ця програма європейської мобільності для митців та діячів культури має на меті спробувати різні підходи до підтримки короткострокової мобільності і триватиме до весни 2022 р. Її партнерами стали Гете-Інститут, Французький Інститут та фонд ІЗОЛЯЦІЯ [13]. А у січні 2021 р. у Міністерстві культури та інформаційної політики України був представлений проєкт підготовки нової програми «Креативної Європи» на період до 2027 р. [3].

У листопаді 2017 р. стартувала програма культурної мобільності під назвою «Культурні мости», спрямована на розвиток українського культурного сектору, встановлення ефективних зв'язків між митцями, культурними операторами та установами. Програма, що тривала до липня 2020 р., здійснювалася Британською Радою в Україні у партнерстві з EUNIC – Мережею національних інститутів культури ЄС. Важливо, що ця програма була чи не єдиною, що надавала можливість отримати чималий блок грантів індивідуальної мобільності до ЄС представникам різних галузей культурної та творчої індустрії. Крім того, гранти мобільності були відкриті і для європейців, котрі бажали приїхати до України. Цікавою формою співпраці «Культурних мостів» та неурядової організації «Інша Освіта» стали семінари для менеджерів культури середніх та малих міст України. Чимало учасників семінару отримали фінансування для реалізації своїх ініціатив – місцевих соціокультурних проєктів та вчилися й тренувалися готувати масштабніші починання [9].

Наголос міжлюдських контактах та підтримці громадянського суспільства стали ключовими принципами програми «Дім Європи», заснованої 2019 р. Вона охоплює сферу культури, креативних індустрій, освіту, медіа, соціальне підприємництво – усього 13 окремих програмних напрямів, і діятиме до 2023 р. Важливо, що програма приділяє особливу увагу не стільки столичним проєктам, скільки проєктам з малих та середніх міст. Цікавою подією є «House of Europe Festival» – фестиваль креативності та підприємництва, який щороку відбувався в

різних містах України. У вересні 2020 р. «House of Europe Festival» проходив у м.Рівне, де упродовж трьох днів на учасників чекали виступи та консультації провідних спікерів з України та ЄС, знайомство з успішними стартапами, панельні дискусії, активний нетворкінг, ексклюзивні кінопокази, концерти [12].

Окрім названих міжнародних ініціатив помітну роль у реалізації міжнародної культурної співпраці відіграє Британська Рада та Інститут Гете. Ці інституції фінансують всебічні програми на підтримку громадянського суспільства, освіти, культури та молоді. Ефективною програмою Британської Ради можна назвати програму «Активні громадяни», метою якої є сприяння соціальним змінам та забезпечення сталого розвитку шляхом створення та розбудови мережі молодого лідерства із залученням молодіжних організацій. В рамках програми «House of Europe» Британська Рада організовує платформу «Active Citizens Camps», що спрямована на розвиток лідерського потенціалу та соціальної відповідальності молоді, поширення досвіду, генерацію ідей, усвідомлення можливостей для підвищення спроможності громад [7]. Компонент співробітництва став провідним: в результаті театральної програми «Taking the Stage» Британської Ради в українських театрах з'явилося більше десятка нових театральних вистав, створених у творчій співпраці з британськими театральними режисерами.

Флагманська програма Інституту Гете в Україні «Академія культурного лідера», працюючи у партнерстві з різними інституціями, розробила контент, адаптований до інституційного середовища України [11]. Упродовж 2018-2019 рр. випускниками Академії стали десятки культурних операторів з регіонів України, ще кілька сотень завершать навчання у поточному 2021 р. Як результат – випускники академії з багатьох міст України почали успішно отримувати грантове фінансування від різних фондів, приміром, від УКФ, та виробляти власний соціокультурний контент, що свідчить про ефективність ініціативи.

До розвитку культурного сектору України долучилися й інші іноземні культурні інституції. Системним партнером є Польща, зокрема Польський інститут заснував Премію імені К.Малеви́ча для українських митців, запровадив тренінги, співпрацює зі знаковими культурними заходами в Україні. Інші ключові гравці у сфері культурних взаємин, приміром

Французький інститут, поєднували промоцію своєї національної культури з елементами копродукції та тренінгів для місцевих продюсерів.

У лютому 2021 р. Україна приєдналася до угоди про культурні маршрути Ради Європи, заснованої 1987 р., що демонструє внесок різних європейських країн і культур в спільну європейську культурну спадщину. Безперечно, такі маршрути розширюють розуміння різноманіття сучасної Європи, адже без врахування необхідності та важливості культурної співпраці неможливо навіть говорити про інтеграцію сучасної України до європейського культурного простору [2, 6]. Починаючи з 2021 р., Україна працюватиме над створенням та промоцією концепцій культурних маршрутів у культурному просторі України, що є частиною Європи [6]. Ця ініціатива сприяє зміцненню сталого територіального розвитку та соціальної згуртованості, має посилити демократичний вимір культурного обміну та туризму шляхом залучення місцевих мереж та асоціацій, регіональних органів влади, ЗВО та професійних організацій [4].

Наукова новизна. У статті здійснено спробу узагальнити досвід реалізації важливих міжнародних культурних проєктів останніх років.

Висновки. Україна є активним учасником реалізації міжнародних соціокультурних проєктів, що сприяє міжкультурній комунікації, утвердженню нашої країни в міжнародній культурній спільноті як європейської держави з багатими культурними традиціями, надійного партнера в розв'язанні сучасних проблем у галузі культури. У партнерстві із ЄС, за підтримки міжнародних інституцій в Україні відбулися та продовжують реалізуватися програми та соціокультурні проєкти в секторі культурних та креативних індустрій. Програми «Культура і креативність», «Дім Європи», проєкти «Креативної Європи», «Культурні мости», реалізовані упродовж 2014-2021 рр., сприяли встановленню діалогу у вітчизняному культурному секторі та розвитку ефективних зв'язків з культурними операторами та установами, підтримували проєкти, спрямовані на розвиток культурних та креативних індустрій, підвищували конкурентоспроможність аудіовізуальних продуктів, мали на меті творчий, професійний обмін й співпрацю та інші види культурної діяльності.

Література

1. Гриценко О. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування: монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2019. 256 с.
2. Здіорук С.І., Литвиненко О.М., Розумна О.П. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2012. 64 с.
3. Міністерство культури та інформаційної політики України. Офіційний сайт. URL: <https://mkip.gov.ua/news/4883.html> (дата звернення: 01.07.2021)
4. Міністерство культури та інформаційної політики України. Офіційний сайт. URL: <https://mkip.gov.ua/news/5292.html> (дата звернення: 02.07.2021)
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 02.07.2021)
6. Україна напрацює концепції культурних маршрутів у спільному з Європою просторі. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3191727-ukraina-napracue-koncepcii-kulturnih-marsrutiv-u-spilnomu-z-evropou-prostori-tkacenko.html> (дата звернення: 02.07.2021)
7. British Council (Британська Рада). URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/active-citizens/camps> (дата звернення: 01.07.2021)
8. Creative Europe (Креативна Європа). URL: <https://creativeeurope.in.ua/> (дата звернення: 28.06.2021)
9. Culture Bridges (Культурні мости). URL: http://culturebridges.eu/about_program (дата звернення: 01.07.2021)
10. Culture & Creativity (Культура і креативність). URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/arts/culture-and-creativity> (дата звернення: 01.07.2021)
11. Goethe-Institut Ukraine, Cultural Leadership Academy (Академія культурного лідера). URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/m/kul/sup/cva.html> (дата звернення: 02.07.2021)
12. House of Europe (Дім Європи). URL: <https://festival2020.houseofeurope.org.ua/> (дата звернення: 28.06.2021)
13. IZOLYATSIA (Ізоляція). URL: <https://izolyatsia.org.ua/project/i-portunus> (дата звернення: 29.06.2021)

References

1. Gritsenko, O. (2019). Cultural space and national culture: theoretical understanding and practical formation: monograph. Kyiv: Institute of Cultural Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
2. Zdiouruk, S.I., Litvinenko, O.M., Rozumna, O.P. (2012). Cultural policy of Ukraine: national model

in the European context: analyst. ext. Kyiv: NISS [in Ukrainian].

3. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine (2021, January 22). Retrieved from <https://mkip.gov.ua/news/4883.html>

4. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine (2021, April 13). Retrieved from <https://mkip.gov.ua/news/5292.html>

5. Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part (2015, November 30). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

6. Ukraine will develop the concept of cultural routes in the common space with Europe. (2021, February 16). Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3191727-ukraina-napracue-koncepcii-kulturnih-marsrutiv-u-spilnomu-z-evropou-prostori-tkacenko.html>

7. British Council. «Active Citizens Camps». Retrieved from

<https://www.britishcouncil.org.ua/active-citizens/camps>

8. Creative Europe. Programs. Retrieved from <https://creativeeurope.in.ua/>

9. Culture Bridges. Retrieved from http://culturebridges.eu/about_program

10. Culture & Creativity. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/arts/culture-and-creativity>

11. Goethe-Institut Ukraine. Cultural Leadership Academy. Retrieved from <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/m/kul/sup/cva.html>

12. House of Europe. House of Europe Festival. Retrieved from <https://festival2020.houseofeurope.org.ua/>

13. IZOLYATSIA. I-Portunus. Retrieved from <https://izolyatsia.org.ua/project/i-portunus>

*Стаття надійшла до редакції 25.02.2021
Отримано після доопрацювання 15.03.2021
Прийнято до друку 19.03.2021*